

ສອນໂດຍ:
ພຣະອາຈາຣຍ໌ ທອງລອນ ສຸວັນນະສານ

ເບີໂທລະສັບ: 020 96859665

ຈຸດປະສົງຂອງການຮຽນ-ການສອນ

- ຄວາມໝາຍກິຣິຍາຂະຍາຕ໌
- ສ່ວນປະກອບຂອງກິຣິຍາອາຂະຍາຕ໌

ບົດທີ 6 ກິຣິຍາອາຂະຍາຕ໌

1. ຄວາມໝາຍກິຣິຍາຂະຍາຕ໌

ກິຣິຍາອາຂະຍາຕ໌ ໝາຍເຖິງຄໍາສັບປະເພດໜຶ່ງທີ່ສະແດງເຖິງການເຮັດໜ້າທີ່ຂອງຄຸນນາມເຊັ່ນ: ຍິນ, ນອນ, ນັ່ງເປັນຕົ້ນ. ເຊິ່ງໃນປະໂຫຍກໜຶ່ງຕ້ອງມີກິຣິຍາຈຶ່ງຈະຮູ້ວ່ານາມໃດເຮັດໜ້າທີ່ ຫຼື ສະແດງອາການແນວໃດ ໃນກິຣິຍາອາຂະຍາຕ໌ນັ້ນແມ່ນຈະໃຊ້ເປັນກິຣິຍາທີ່ສໍາຄັນໃນປະໂຫຍກຈຶ່ງເອີ້ນວ່າ ກິຣິຍາຄຸມພາກ.

ຕົວຢ່າງ: ໃນພາສາລາວວ່າ ທ້າວສົມຊາຍອ່ານໜັງສື ຄຳວ່າ ອ່ານເປັນກິຣິຍາຄຸມພາກ ໃນປະໂຫຍກນີ້ພາສາປາລີກໍ່ມີກິຣິຍາຄຸມພາກແບບນີ້ຄືກັນ

ກິຣິຍາອາຂະຍາຕ໌ ເຊິ່ງແບ່ງໝວດອອກເປັນ 8 ໝວດຄື: ວັຕຕມນາ, ປັນຈມີ, ສັຕຕມີ, ປໂຣກຂາ, ຫິຍັຕຕນີ, ອັຊຊັຕຕນີ, ພວິສສັນຕິ ແລະ ກາລາຕິປັຕຕິ.

2. ສ່ວນປະກອບຂອງກິຣິຍາອາຂະຍາຕ໌

ກິຣິຍາອາຂະຍາຕ໌ມີສ່ວນປະກອບສໍາຄັນ 3 ຢ່າງຄື: ທາຕ, ປັຈຈັຍ ແລະ ວິພັດ

2.1 ທາຕ

ທາຕ ໝາຍເຖິງຮາກສັບຕ່າງໆລວມທັງກິຣິຍາສັບ(ຄໍາສັບທີ່ເປັນອາຂະຍາຕ-ກິດ), ນາມສັບ (ສະເພາະນາມສັບທີ່ສໍາເລັດຮູບທີ່ມາຈາກທາຕ = ນາມກິດ) ແລະ ອັພພະຍາສັບເຊັ່ນ: ສັບທີ່ລົງທ້າຍດ້ວຍ ຕະເວດຸ ທາຕ, ສັກກາ (ສະກະ) ເຊັ່ນ: ຊິ ທາຕ ມີຄວາມວ່າ “ຊະນະ” ຂຽນເປັນປາລີວ່າ ຊິຊເຍ (ໂຫຕີ), ຊິ ທາຕ (ຍ່ອມເປັນໄປ) ໃນຄວາມໝາຍຊະນະ

ທາຕ ເມື່ອລົງປັຈຈັຍ (ອາຂະຍາຕ), ລົງວິພັດ (ອາຂະຍາຕ) ແລ້ວຈຶ່ງສໍາເລັດເປັນກິຣິຍາອາຂະຍາຕນໍາໄປໃຊ້ໃນປະໂຫຍກໄດ້ເຊັ່ນ: ຊິ ທາຕ ຍັງເປັນພຽງຮາກສັບມີຄວາມໝາຍ “ຊະນະ” ກໍຕາມຍັງນໍາໄປໃຊ້ໃນປະໂຫຍກບໍ່ໄດ້ຕ້ອງລົງ ນາ ປັຈຈັຍ, ຕິ ວິພັດ ກ່ອນສໍາເລັດເປັນກິຣິຍາ ຊື່ນາຕິ ແປວ່າ “ຍ່ອມຊະນະ”.

2.1.1 ໝວດຂອງທາຕ

ທາຕຈັດເປັນ 8 ໝວດຄື: ກູ ລາຕຸ, ຣຸລ ລາຕຸ, ທິວ ລາຕຸ, ສຸ ລາຕຸ, ກິ ລາຕຸ, ຄຫ ລາຕຸ, ຕນ ລາຕຸ ແລະ ຈຸຣ ລາຕຸ.

ຕົວຢ່າງ: ທາຕ ເມື່ອໄດ້ຕື່ມປັຈຈັຍອາຂະຍາຕແລ້ວເປັນ “ຖານ” ພ້ອມທີ່ຈະຕື່ມວິພັດອາຂະຍາຕໃນໝວດຕ່າງໆແລ້ວສໍາເລັດເປັນກິຣິຍາອາຂະຍາຕ ຈຶ່ງນໍາໄປໃຊ້ໃນປະໂຫຍກໄດ້ (ກິຣິຍາອາຂະຍາຕກັບປະທານຂອງປະໂຫຍກຕ້ອງມີບຸຣຸສ ແລະ ວະຈະນະກົງກັນ).

2.1.2 ປະເພດຂອງທາຕ

ທາຕແບ່ງອອກເປັນ 2 ປະເພດຄື: ອະກັມມະທາຕ (ທາຕທີ່ບໍ່ຕ້ອງມີຕົວກັມມາຣັບ) ແລະ ສະກັມມະທາຕ (ທາຕທີ່ຕ້ອງມີຕົວກັມມາຣັບ)

1) ໝວດ ກູ ລາຕູ (ອ).

ລຳດັບ	ທາຕູ	ປັຈຈັຍ	ຖານ	ຄຳແປ
໑	ກູ	ອ	ກວ	ນີ, ເປັນ
໒	ຫູ	ອ	ໂຫ	ນີ, ເປັນ
໓	ອສ	ອ		ນີ, ເປັນ
໔	ລວ	ອ	ລວ	ແລ່ນ
໕	ປ-ວິສ	ອ	ປວິສ	ເຂົ້າໄປ
໖	ນິ-ສທ	ອ	ນິສິທ	ນັ່ງ
໗	ປລາຍ	ອ	ປລາຍ	ຫນີໄປ
໘	ອຸ-ຕຣ	ອ	ອຸຕຣ	ຂຶ້ນ, ຂ້າມ, ຂ້າມຂຶ້ນ
໙	ໂອ-ຕຣ	ອ	ໂອຕຣ	ລົງ, ຂ້າມລົງ, ໂຈມລົງ
໑໐	ຈຣ	ອ	ຈຣ	ຫ່ວງໄປ

2) ໝວດ ຣຸ ລາຕ (ອ, ເອ).

ລຳດັບ	ທາຕູ	ປັຈຈັຍ	ຖານ	ຄຳແປ
໑	ຣຸ	ອ, ເອ	ຣຸນຸລ, ຣຸນຸເລ	ປິດ, ກັ້ນ, ຫ້າມ
໒	ຣຸຊ	ອ	ຣຸລຸຊ	ກິນ
໓	ປຣິ-ຣຸຊ	ອ	ປຣິຣຸລຸຊ	ບໍລິໂພກ, ກິນ, ໃຊ້ສວຍ
໔	ລິປ	ອ	ລິນຸປ	ທາ
໕	ນຸຈ	ອ	ນຸລຸຈ	ປ່ອຍ, ແກ້, ຖອດ
໖	ກິນທ	ອ	ກິນທ	ຕັດ, ທຳລາຍ
໗	ລິນທ	ອ	ລິນທ	ປັ້ນ, ແບ່ງ, ທອນ
໘	ວິນທ	ອ	ວິນທ	ໄດ້, ປະສົບ, ພິຈາລະນາ
໙	ຫິສິ	ອ	ຫິສ	ບຽດບຽນ
໑໐	ສິຈ	ອ	ສິລຸຈ	ຫົດ, ໂຫຼອອກ

3) ໝວດ ທົ່ວ ລາຕ (ຍ).

ລຳດັບ	ທາຕຸ	ປັຈຈັຍ	ຖານ	ຄຳແປ
໑	ທົ່ວ	ຍ	<u>ທິພຸພ</u>	<u>ຫຼິ້ນ</u>
໒	<u>ສິ່ວ</u>	ຍ	<u>ສິພຸພ</u>	ຢ່າງບ
໓	ຂີ	ຍ	ຂີຍ	<u>ສິ້ນ, ຫົດ, ເສື້ອນ</u>
໔	ພຸລ	ຍ	ພຸຊຸລ	ຮູ້, ຕຣັສຮູ້
໕	ມນ	ຍ	<u>ມນຸນ</u>	ຮູ້
໖	<u>ວິທ</u>	ຍ	<u>ວິຊຸຊ</u>	ມີ
໗	ລຸປ	ຍ	ລຸປຸປ	<u>ລົບ, ລົບອອກ, ບໍ່ສະແດງ</u>
໘	ປຈ	ຍ	ປຈຸຈ	ສຸກ
໙	<u>ປທ</u>	ຍ	ປຊຸຊ	ຖິງ
໑໐	ຊນ	ຍ	<u>ຊາຍ</u>	<u>ເກີດ</u>

4) ໝວດ ສຸ ລາຕ (ລຸ, ລາ, ອຸລາ).

ລຳດັບ	ທາຕຸ	ປັຈຈັຍ	ຖານ	ຄຳແປ
໑	ສຸ	ລຸ, ລາ	ສຸໂລ, ສຸລາ	ຟັງ, ໄດ້ຍິນ
໒	<u>ປຣິ-ສຸ</u>	ລາ	ປຣິສຸລາ	<u>ຮັບຟັງ, ຕອບຮັບ</u>
໓	<u>ອາ-ວຸ</u>	ລາ	ອາວຸລາ	<u>ຮ້ອຍ</u>
໔	<u>ສິ</u>	ລາ	ສິໂລ	ຕູກ, ພັນ, ຫັດ
໕	<u>ປ-ຫິ</u>	ລຸ	<u>ປຫິລາ</u>	<u>ສົ່ງໄປ</u>
໖	<u>ປ-ອປ</u>	ອຸລາ	ປປຸລາ	ຖິງ
໗	<u>ປຣິ-ຍ-ອາປ</u>	ອຸລາ	ປຣິຍາປຸລາ	<u>ຮ້າຮຽນ</u>

5) ໝວດ ກີ ລາຕຸ, (ນາ).

ລຳດັບ	ທາຕຸ	ປັຈຈັຍ	ຖານ	ຄຳແປ
໑	ກີ	ນາ	ກີນາ	ຊີ້
໒	ຂີ້-ກີ	ນາ	ວິກກີນາ	ຂາຍ
໓	ຊີ	ນາ	ຊີນາ	ຊະນະ
໔	ຈີ	ນາ	ຈີນາ	ກໍ່, ສະສົມ
໕	ຊາ	ນາ	ຊານາ	ຮູ້
໖	ອນຸ-ຊາ	ນາ	ອນຸຊານາ	ອະນຸຍາດ
໗	ນຸນ	ນາ	ນຸນາ	ຮູ້, ຕຣິສຮູ້
໘	ຊຸ	ນາ	ຊຸນາ	ກຳຈັດ, ທຳລາຍ
໙	ຊຸ	ນາ	ລຸນາ	ກ່ຽວ, ຕັດ
໑໐	ນາ	ນາ	ນິນາ	ນັບ

6) ໝວດ ຄຫ ລາຕຸ, (ລູຫາ).

ລຳດັບ	ທາຕຸ	ປັຈຈັຍ	ຖານ	ຄຳແປ
໑	ຄຫ	ລູຫາ	ຄລູຫາ	ຮັບ, ຖືເອົາ, ຈັບ
໒	ອ-ຄຫ	ລູຫາ	ອຸຄລູຫາ	ຮຽນ, ຮ້າຮຽນ
໓	ນິ-ຄຫ	ລູຫາ	ນິຄລູຫາ	ລົງໂທດ, ຊຸ່, ຂົ່ມຊຸ່
໔	ປ-ຄຫ	ລູຫາ	ປຄລູຫາ	ອະນຸເຄາະ, ຊ່ວຍເຫລືອ
໕	ປຢີ-ຄຫ	ລູຫາ	ປຢີຄລູຫາ	ຮັບສະເພາະ, ຮັບປະເຄນ
໖	ສໍ-ຄຫ	ລູຫາ	ສງຄລູຫາ	ສັງເຄາະ, ລວບລວມ

7) ໝວດ ຕນ ຣາຕຸ (ໄອ, ຍິຣ).

ລຳດັບ	ທາຕຸ	ປັຈຈັຍ	ຖານ	ຄຳແປ
໑	ຕນ	ໄອ	ຕໄນ,ຕນຸ	ແຜ່ໄປ
໒	ກຣ	ໄອ	ກໄຣ	ເຮັດ
໓	ກຣ	ຍິຣ	ກຍິຣ	ເຮັດ
໔	ວິ-ອາ-ກຣ	ຍິຣ	ພຸຍກໄຣ	ເຮັດໃຫ້ແຈ້ງ,ພະຍາກອນ
໕	ອາວິ-ກຣ	ໄອ	ອາວິກໄຣ	ເຮັດໃຫ້ແຈ້ງ
໖	ສໍ-ກຣ	ໄອ	ສກຸກໄຣ	ເຮັດດີ,ສັກກາຣະ
໗	ຄຣຸ-ກຣ	ໄອ	ຄຣຸກໄຣ	ເຄົາລົບ
໘	ສກ	ໄອ	ສກຸໄກ	ສາມາດ
໙	ປ-ອປ	ໄອ	ປປຸໄປ	ຖິງ
໑໐	ຊາຄຣ	ໄອ	ຊາຄໄຣ	ຕົ້ນ

8) ໝວດ ຈຸຣ ຣາຕຸ (ເຍ, ຍຍ).

ລຳດັບ	ທາຕຸ	ປັຈຈັຍ	ຖານ	ຄຳແປ
໑	ຈຸຣ	ເຍ	ໄຈຣ-ຣຍ	ຂີ້ລັກ,ລັກ
໒	ໄອ-ໄຣກ	ເຍ	ໄອໄຣເກ-ກຍ	ເບິ່ງ,ເຫັນ
໓	ລກຸຂ	ເຍ	ລກຸເຂ-ຂຍ	ກຳນົດ
໔	ປາລ	ເຍ	ປາເລ-ລຍ	ຮັກສາ
໕	ປຸຊ	ເຍ	ປຸເຊ-ຊຍ	ບູຊາ
໖	ກຖ	ເຍ	ກເຖ-ຖຍ	ບອກ,ກ່າວ,ສະແດງ
໗	ອາ-ຣຸຈ	ເຍ	ອາໄຣເຈ-ຈຍ	ບອກ,ກ່າວ
໘	ຣຸຈ	ເຍ	ໄຣເຈ-ຈຍ	ຍິນດີ
໙	ທິປ	ເຍ	ທິເປ-ປຍ	ປະກາດ,ສະແດງ
໑໐	ທິສ	ເຍ	ຊາຍ	ສະແດງ,ກ່າວ,ສູດ

2.2 ປັຈຈັຍ

ປັຈຈັຍ ໝາຍເຖິງເຄື່ອງໝາຍກິຣິຍາ ຫຼື ສ່ວນປະກອບຂອງຄຳສັບກິຣິຍາທີ່ຢູ່ທາງຫຼັງວິພັດ ແລະ ທາຕຸ ເພື່ອທີ່ຈະສະແດງ ຫຼື ບົ່ງບອກໃຫ້ຮູ້ວ່າ ຄຳກິຣິຍານັ້ນໆເປັນໝວດວາຈົກໃດໃນປະໂຫຍກ ເຊັ່ນ: ໄຊ້ ປັຈຈັຍໃສ່ທາງຫຼັງປຸຊ ທາຕຸ ເປັນ ປຸຊ ຕື່ມ ຕິ ວິພັດໃສ່ເປັນ ປຸຊ ຕິ ແປວ່າ ຍ່ອມບູຊາ

2.2.1 ປະເພດຂອງປັຈຈັຍ

ປັຈຈັຍແບ່ງອອກເປັນ 2 ປະເພດຄື: ປັຈຈັຍທີ່ໃຊ້ຕື່ມທ້າຍນາມສັບ (ເຄື່ອງໝາຍວິພັດນາມ) ແລະ ປັຈຈັຍທີ່ໃຊ້ຕື່ມທ້າຍ ທາຕຸ (ເຄື່ອງໝາຍກິຣິຍາ)

2.2.2 ການແບ່ງໝວດໃນປັຈຈັຍທີ່ໃຊ້ຕື່ມທ້າຍ ທາຕຸ

ປັຈຈັຍທີ່ໃຊ້ຕື່ມທ້າຍທາຕຸລວມທັງໝົດ 22 ຄຳສັບ ແບ່ງອອກເປັນ 4 ໝວດຄື:

- 1) ໝວດທີ 1 ມີ 1 ນາມສັບ ແລະ ສັບພະນາມທີ່ເປັນເຄື່ອງໝາຍ ຕຕິຍາວິພັດ (ຂ້າງ, ໂດຍ) ຫຼື ປັນຈະມີ ວິພັດ (ຈາກ, ແຕ່...) ໄດ້ແກ່: ໂຕ.
- 2) ໝວດທີ 2 ມີ 9 ສັບພະນາມທີ່ເປັນເຄື່ອງໝາຍ ສັຕຕມີວິພັດ (ໃນ...) ໄດ້ແກ່: ຕຸຣ, ຕຸຖ, ຫຼ, ລ, ສິ, ຫິ, ຫໍ, ຫິຣຸ, ຈນໍ ແລະ ວ.
- 3) ໝວດທີ 3 ມີ 7 ສັບພະນາມທີ່ເປັນເຄື່ອງໝາຍ ສັຕຕມີວິພັດ (ໃນ...) ໃຊ້ສະເພາະເລື່ອງກາລເວລາ ໄດ້ແກ່: ທາ, ທານິ, ຣຫິ, ຣຸນາ, ທາຈນໍ, ຊຸຊ ແລະ ຊຸຊຸ.
- 4) ໝວດທີ 4 ມີ 5 ທາຕຸ ອັບພະຍາວິພັດ (ແລ້ວ), ປຖມາວິພັດ (ການ) ແລະ ຈຕຸຕຖິວິພັດ (ເພື່ອການ) ໄດ້ແກ່: ຕເວ, ຕໍ່, ຕູນາ, ຕູວາ ແລະ ຕວານ.

ຕົວຢ່າງ:

- 1) ໝວດທີ 1 ມີ 1 ນາມສັບ ແລະ ສັບພະນາມທີ່ເປັນເຄື່ອງໝາຍ ຕຕິຍາວິພັດ(ຂ້າງ, ໂດຍ) ຫຼື ປັນຈະມີ ວິພັດ (ຈາກ, ແຕ່...) ໄດ້ແກ່: ໂຕ.

ຕົວຢ່າງ:

- 1) ໝວດທີ 1 ມີ 1 ນາມສັບ ແລະ ສັບພະນາມທີ່ເປັນເຄື່ອງໝາຍ ຕາຕິຍາວິພົດ (ຂ້າງ, ໂດຍ) ຫຼື ປັນຈະມີ ວິພົດ (ຈາກ, ແຕ່...) ໄດ້ແກ່: ໂຕ.

ສັບເດີມ	ປັຈຈັຍ	ສຳເລັດຮູບ	ຄຳແປ
<u>ສພຸພ</u>	ໂຕ	ສພຸພໂຕ	ແຕ່...ທັງປວງ
<u>ອລຸລ</u>	ໂຕ	ອລຸລໂຕ	ແຕ່...ອື່ນ
ອລຸລຕຣ	ໂຕ	ອລຸລຕຣໂຕ	ແຕ່...ອັນໃດອັນໜຶ່ງ
ອິຕຣ	ໂຕ	ອິຕຣໂຕ	ແຕ່...ນອກນີ້
<u>ເອກ</u>	ໂຕ	ເອກໂຕ	ຂ້າງດຽວ
ອຸກ	ໂຕ	ອຸກໂຕ	ສອງຂ້າງ
ປຣ	ໂຕ	ປຣໂຕ	ຂ້າງອື່ນ
ຕ	ໂຕ	ຕໂຕ	ແຕ່...ນັ້ນ
ວາມ	ໂຕ	ວາມໂຕ	ຂ້າງຊ້າຍ

- 2) ໝວດທີ 2 ມີ 9 ສັບພະນາມທີ່ເປັນເຄື່ອງໝາຍ ສັດຕາມວິພົດ (ໃນ...) ໄດ້ແກ່: ຕຸຣ, ຕຸຖ, ຫ, ຣ, ຣິ, ຫີ, ຫໍ, ຫິລຸຈນໍ ແລະ ວ.

ສັບເດີມ	ປັຈຈັຍ	ສຳເລັດຮູບ	ຄຳແປ
<u>ສພຸພ</u>	ຕຸຣ	ສພຸພຕຸຣ	ໃນ...ທັງປວງ
<u>ອລຸລ</u>	ຕຸຖ	ອລຸລຕຸຖ	ໃນ...ອື່ນ
ອລຸລຕຣ	ຫ	ອລຸລຕຣຫ	ໃນ...ອັນໃດອັນໜຶ່ງ
ອິຕຣ	ຣ	ອິຕຣຣ	ໃນ...ນອກນີ້
<u>ເອກ</u>	<u>ຣິ</u>	<u>ເອກຣິ</u>	ໃນໜຶ່ງ
ອຸກ	<u>ຫີ</u>	ອຸກຫີ	ໃນສອງ
ປຣ	ຫໍ	ປຣຫໍ	ໃນ...ອື່ນ
ຕ	ຫິລຸຈນໍ	ຕຫິລຸຈນໍ	ໃນ...ນັ້ນ
ວາມ	ວ	ວາມວ	ໃນ...ຊ້າຍ

3) ໝວດທີ 3 ມີ 7 ສັບພະນາມທີ່ເປັນເຄື່ອງໝາຍ ສັດຕມີວິພັດ (ໃນ...)ໃຊ້ສະເພາະເລື່ອງກາລເວລາ ໄດ້ແກ່:
ທາ, ທານີ, ຣຫິ, ຣຸນາ, ທາຈນໍ, ຊຸຊ ແລະ ຊຸຊຸ.

ສັບເດີມ	ປັຈຈັຍ	ສຳເລັດຮູບ	ຄຳແປ
<u>ສຸພຸ</u>	<u>ທາ</u>	<u>ສຸພຸທາ</u>	ໃນກາລທັງປວງ
<u>ອລຸນ</u>	<u>ທານີ</u>	<u>ອລຸນທານີ</u>	ໃນກາລອື່ນ ຫລື ໃນເວລາອື່ນ
ອລຸນຕຣ	<u>ຣຫິ</u>	ອລຸນຕຣຣຫິ	ໃນກາລອື່ນໃດອັນໜຶ່ງ
ອິຕຣ	ຣຸນາ	ອິຕຣຣຸນາ	ໃນກາລນອກນີ້
<u>ເອກ</u>	ທາຈນໍ	ເອກທາຈນໍ	ໃນວັນໜຶ່ງ
ອຸກ	ຊຸຊ	ອຸກຊຸຊ	ໃນສອງວັນ
ປຣ	ຊຸຊຸ	ປຣຊຸຊຸ	ໃນວັນອື່ນ

4) ໝວດທີ 4 ມີ 5 ທາຕູ ອັບພະຍາວິພັດ (ແລ້ວ), ປຖມາວິພັດ (ການ) ແລະ ຈຕຸຕຖິວິພັດ (ເພື່ອການ) ໄດ້ແກ່:
ຕເວ, ຕຸ່, ຕູນາ, ຕູວາ ແລະ ຕວານ. ເປັນເຄື່ອງໝາຍກິຣິຍາບໍ່ສາມາດແຈກດ້ວຍວິພັດໄດ້ເຊັ່ນ:

- ກາຕເວ ແປວ່າ ເພື່ອເຮັດການ
- ກາຕຸ່ ແປວ່າ ຄວາມເຮັດ
- ກາຕູນາ ແປວ່າ ເຮັດແລ້ວ
- ກັຕວາ ແປວ່າ ເຮັດແລ້ວ
- ກັຕວານ ແປວ່າ ເຮັດແລ້ວ

ສ່ວນ ຕຸ່ ປັຈຈັຍ ແມ່ນໃຊ້ແທນ ວິພັດນາມ 2 ວິພັດໄດ້ເຊັ່ນ:

- 1) ປຖມາວິພັດ ແປວ່າ ອັນວ່າ ເຊັ່ນ: ກາຕຸ່ ແປວ່າ ອັນວ່າເຮັດ
- 2) ຈຕຸຕຖິວິພັດ ແປວ່າ ເພື່ອ... ເຊັ່ນ: ກາຕຸ່ ແປວ່າ ເພື່ອເຮັດ. ສ່ວນ ຕເວ ປັຈຈັຍແມ່ນໃຊ້ແທນ ຈຕຸຕຖິວິພັດ ແປວ່າ ເພື່ອ.

2.3 ວິພັດ

ວິພັດ ໝາຍເຖິງການແຈກສັບທີ່ເປັນເຄື່ອງໝາຍຕື່ມໃສ່ຫຼັງ ທາດ ທ້າຍປັຈຈັຍ ເພື່ອສະແດງ ຫຼື ບົງບອກ ເຖິງ ກາລ, ບິທ, ວຈນ ແລະ ບຸຣຸສ ເຊັ່ນ: ປູເຊ ລາຕຸ ປະສິມໃສ່ ແຕ ປັຈຈັຍ ປະສິມໃສ່ ຕິ ເປັນ ປູເຊຕິ (ປູເຊ + ແຕ + ຕິ = ປູເຊຕິ)

ກາລ ໝາຍເຖິງ ເວລາທີ່ເປົ້າໝາຍຮູ້ ດ້ວຍຮູບ ຂອງກິຣິຍາວ່າ ກາຣເຣັດ ໜ້າທີ່ນັ້ນໆ ເກີດຂຶ້ນຕອນໃດ ເຊິ່ງແບ່ງອອກເປັນ ໓ ກາລຄື: ປັຈຈັຍກາລ, ອດິຕກາລ ແລະ ອນາຄິຕກາລ ວິກັຕຸຕິຈະບອກໃຫ້ຮູ້ວ່າ ເປັນກາລໃດ ໃນ ໓ ກາລນີ້

ບິທ ໝາຍເຖິງຮູບກິຣິຍາ ທີ່ແບ່ງອອກເປັນຝ່າຍ ສໍາລັບກຳນົດ ໃຫ້ຮູ້ວ່າ ກິຣິຍານັ້ນ ເປັນຝ່າຍທີ່ສະແດງອອກ ເພື່ອຕົນເອງ ຫຼື ເພື່ອຜູ້ອື່ນ ເຊິ່ງແບ່ງອອກເປັນ ໒ ບິທ ຄື ປັສສະບິທ ຄືເຄື່ອງໝາຍໃຫ້ຮູ້ກິຣິຍາທີ່ເປັນກັຕຕຸວາຈິກ ເຊິ່ງ ແບ່ງອອກເປັນ ໒ ຢ່າງຄື ບິທເພື່ອຜູ້ອື່ນ, ອັຕຕະໄນບິທ ຄືບິທເພື່ອຕົນເອງ ບິທນີ້ຮູ້ດ້ວຍວິກັຕຸຕິ ແລະ ເຫຕຸກັຕຕຸວາຈິກ, ອັຕຕະໄນບິທ ເປັນເຄື່ອງໝາຍ ໃຫ້ຮູ້ກິຣິຍາທີ່ເປັນ ກັມມ ວາຈິກ ເຫຕຸກັມມວາຈິກ ແລະ ກາວ ວາຈິກ

ວຈນ ໝາຍເຖິງກາລບອກຈຳນວນນີ້ ໒ ຄື ວຈນ ນາມຄື ເອກວຈນ: ບອກຈຳນວນດຽວ ແລະ ພຫຸວຈນ: ບອກຈຳນວນຫຼາຍ ຕັ້ງແຕ່ ໒ ຄຳຂຶ້ນໄປ ສ່ວນ ວຈນ ນາມ ກັບ ວຈນ ກິຣິຍາອາຂຍາຕ ຕ້ອງສອດຄ່ອງກັນ, ຖ້າປະທ່ານ (ນາມ) ເປັນ ເອກວຈນ: ຈຳນວນໜ້ອຍ ກິຣິຍາ (ອາຂຍາຕ) ກໍຕ້ອງເປັນ

ບຸຣຸສ ໝາຍເຖິງຜູ້ສະແດງກິຣິຍາ ຫຼື ເຈົ້າຂອງກາຣເຣັດໜ້າທີ່ເຊິ່ງ ແບ່ງ ອອກເປັນ ໓ ບຸຣຸສຄື ປະຖົມບຸຣຸສ, ມັຣຍົມບຸຣຸສ ແລະ ອຸຕຸຕມບຸຣຸສ. ປະລານ ແລະ ກິຣິຍາໃນປະໂຫຍດ ຕ້ອງມີບຸຣຸສກົງກັນ ບຸຣຸສນັ້ນ ໝາຍ ຮູ້ໂດຍສິກັຕຕິ

ຄໍາຖາມຄື້ນຄວ້າ:

1. ກິຣິຍາອາຂຍາຕ ແມ່ນຫຍັງ?
2. ສ່ວນປະກອບຂອງ ກິຣິຍາປະກອບ ມີຈັກຢ່າງ? ຄືຢ່າງໃດແດ່? ແຕ່ລະຢ່າງ ມີຄວາມໝາຍຄືແນວໃດ?
3. ບຸຣຸສ ແມ່ນຫຍັງ? ແລະ ມີຈັກບຸຣຸສ? ຄືບຸຣຸສໃດແດ່?

ຈົບບົດທີ 6 ກິຣິຍາອາຂະຍາຕ໌

